

Universitätsbibliothek Wuppertal

Annæi Senecæ Tvm Rhetoris Tvm Philosophi Opera Omnia

Cum Andreae Schotti ad veterum exemplarium fidem castigatione: Cuius libros pagina sequens exhibet - Adiectus est rerum memorabilium Index locupletissimus

Seneca, Lucius Annaeus <Rhetor>

Genevæ, [1646]

Liber primus

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1515](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1515)

L. ANNÆI
 SENE CÆ
 ADEBVCIVM
 Liberalem

DE BENEFICIIS.
 LIBER PRIMVS.

CAPVT I.

INTER multos ac varios errores temerè inconsultèque viuentium, nihil propemodum, optime Liberalis, dixerim nocentius, quàm quod beneficia nec dare scimus, nec accipere. Sequitur enim, vt male collocata, malè debeantur, de quibus non redditis, serò querimur. ista enim perierunt, cùm dantur. Nec mirum est, inter plurima maximaque vicia, nullum esse frequentius, quàm ingrati animi. Id

euenire ex pluribus causis video. Prima illa est, quod non eligimus dignos, quibus tribuamus: sed nomina facturi, diligenter in patrimonium & vasa debitoris inquirimus: femina in solum effectum & sterile non spargimus: beneficia sine vlllo delectu magis proiciamus, quam damus. Nec facile dixerim, vtrum turpius sit, iniuriari, an repetere beneficium. Id enim genus huius crediti est, ex quod tantum recipiendum sit quantum vltro refertur: decoquere vero foedissimum, ob hoc ipsum, quia non opus est ab liberandum si sem facultatibus, sed animo. Reddit enim beneficium, qui libenter debet. Sed cum sit in ipsis crimen, qui ne confessione quidem grati sunt, in nobis quoque est. Multos experimur ingratos, plures facimus: quia alias graues exprobratores exactoresque sumus: alias leues, & quos paulo post muneris sui peniteat: alias queruli, & minima momenta calumniantes. Ita gratiam omnem corrumpimus, non tantum postquam dedimus beneficia, sed dum damus. Quis enim nostrum contentus fuit, aut leuiter rogari, aut semel? Quis non, cum aliquid à se peti suspicatus est, frontem adduxit, vultum auertit, occupationes simulauit, loagis sermonibus, & de industria non inuenientibus exitum, occasionem perendi abstulit, & variis artibus properantes necessitates elusit? In angusto vero comprehensus, aut distulit, id est, timide negauit, aut promisit: sed difficulter, sed subductis superciliis, sed malignis, & vix exeuntibus verbis? Nemo autem libenter debet, quod non accepit, sed expressit. Gratus esse aduersus eum quisquam potest, qui beneficium aut superbe iniicit, aut iratus impedit, aut fatigatus, vt molestia careret, dedit? Errat, si quis sperat responsurum sibi quem dilatione lassauit, expectatione torfit. Eodem animo beneficium debetur, quod datur: & ideo non est negligenter dandum. Sibi enim quisque debet, quod à negligente accepit. Nec tardè quidem: quia quum in omni officio magni aestimetur dantis voluntas, qui tardè fecit, diu noluit. Vtique non contumeliose. Nam cum ita natura comparatum sit, vt alius iniuriæ, quam merita descendant, & illo cito de
Auant,

Auant, hastenax memoria custodiat: quid expectat qui
 offendit, dum obligat? Satis aduersus illum gratus est, si
 quis beneficio eius ignoscit. Non est autem quod tardio-
 res faciat ad bene merendum, turba ingratorum. Nam
 primum (vt dixi) nos illam augemus: dein le ne Deos qui-
 dem immortales ab hac tam effusa benignitate sacrilegi,
 negligentésque eorum deterrent. Vtruntur natura sua, &
 cuncta, interque illa ipsos munerum suorum malos inter-
 pretes iuuant. Hos sequamur duces, quantum humana
 imbecillitas paritur. Demus beneficia, non feceremus.
 Dignus est decipi, qui de recipiendo cogitauit, cum daret.
 At male cessit. Et liberi, & coniuges spem fefellerunt:
 tamen & educamus & ducimus. Adeoque aduersus ex-
 perimenta pertinaces sumus, vt bella victi, & naufragi
 maria reuertamus: Quanto magis permanere in dandis
 beneficiis decet? Quæ si quis non dat quia non recipit,
 dedit vt reciperet, bonamque ingratorum facit causam;
 quibus ita demum turpe est non reddere, si & licet. Quam
 multi indigni luce sunt? Et tamen dies oritur. Quam
 multi, quod nati sunt queruntur? tamen natura sobo-
 lem nouam gignit, ipsosque qui non fuisse mallent, esse
 patitur. Hoc & magni animi, & boni proprium est, non
 fructum beneficiorum sequi, sed ipsa, & post malos quo-
 que bonum querere. Qui magnifici erat multos prodes-
 se, si nemo deciperet? Tanc est virtus, dare beneficia: non
 vtique reditura, quorum à viro egregio statim fructus
 percipus est. Adeo quidem ista res fugate nos, & pigro-
 res ad rem pulcherrimam facere non decet: vt si spes mi-
 hi præcidatur gratum hominem repericndi, malum non
 recipere benefi ia, quam non dare. Quia quia non dat, vi-
 tium ingrati an cecedit. Dicam quod sentio. Qui bene-
 ficium non reddit, non magis peccat, quam qui non dat
 [scius]

*Beneficia in vulgus cum largiri institueris,
 Perdenda sunt multa, vt semel ponas bene.*

CAP. II. IN priore versu vtrunque reprehendas.

Nam nec in vulgus effundenda sunt, & nullius rei, minime beneficiorum honesta largitio est, quibus si detraxeris iudicium, desinunt esse beneficia: in aliud quodlibet incidunt nomen. Sequens versus mirificus est, qui vno bene posito beneficio, multorum amissionum damna solatur. Vide, oro te, ne hoc & verius sit, & magnitudini bene facientis aptius, ut illum horremur ad danda, etiam si nullum bene posuitus est. Illud etiam falsum est: Perdenda sunt multa. Nullum perit; quia qui perdit, computauerat. Beneficiorum simplex ratio est tantum eroga tu: si reddat aliquid, lucrum est: si non reddet, damnum non est. Ego illud dedi, ut darem. Nemo beneficia in Kalendario scribit: nec auarus exactor ad horam & diem appellat. Nunquam illa vir bonus cogitat, nisi admonitus à reddente. Alioquin in formam crediti transeunt. Turpis sceneratio est, beneficium expensum referre. Qualiscunque priorum euentus est, perseuera in alios conferre. Melius apud ingratos iacebunt, quos aut pudor, aut occasio, aut imitatio aliquando gratos poterit efficere. Ne cessaueris dare: opus tuum perage, & partes boni viri exequere. Aliud re, alium fide, alium gratia, alium consilio, alium præceptis salutaribus adiuua.

CAP. III. OFFICIA etiam feræ sentiunt. Nec vllum tam immansuetum animal est, quod non cura mitiget, & in amorem sui vertat. Leonum ora à magistris impone tractantur. Elephantorum feritatem usque in seruuile obsequium demeretur cibus. Adeo etiam quæ extra intellectum atque æstimationem beneficij sunt posita, affiduitas tamen meriti pertinacis euincit. Ingratus est aduersus vnum beneficium? aduersus alterum non erit. duorum oblitus est: tertium etiam eorum quæ exciderunt, memoriam reducet, is perdidit, qui cito se perdidisse credidit. At qui instat, & onerat priora sequentibus, etiam ex duro & immemori pectore gratiam extundit. Non audebit aduersus multa oculos attollere. Quocunque se vertit memoriam tui fugiens, ibi te videat. Beneficiis tuis illum cinge. quorum quævis, quæve proprietatis sit, dicam, si prius illa, quæ ad rem non pertinent, transilire

nihil

mihi permisit: Quare tres Gratia, & quare, sorores sunt,
 & quare manibus implexis, quare ridentes, quare iuvenes,
 & quare virgines, soluta ac pellucida veste? Alij quidem
 videri voluit vnâ esse, quæ det beneficium: alteram quæ
 accipiat, tertiam, quæ reddat. Alij tria beneficiorum gene-
 ra promerentium, reddentium, simul & accipientium red-
 dentiumquæ. Sed vtrumlibet ex istis iudica verum. quid
 ista nos iuuat sciencia? Quid ille conferis manibus in se
 redeuntium chorus? Ob hoc, quia ordo beneficij per ma-
 num transeuntis, nihilominus ad dantem reuertitur, &
 totius speciem perdit, si vsquam interruptus est: pulcher-
 rimus, si coherat, & vices seruauit. Ideo ridentes: quia
 promerentium vultus hilares sunt, quales solent esse &
 qui dant & qui accipiunt beneficia. Iuvenes: quia non de-
 bet beneficiorum memoria senescere. Virgines: quia in-
 corrupta sunt, & sincera, & omnibus sancta, in quibus ni-
 hil esse alligati decet, nec astricti. Solutis itaque tuni-
 cis vtuntur, pellucidis autem, quia beneficia conspi-
 ci volunt. Si aliquis vsque eo Græcis mancipatus, vt
 hæc dicat necessaria: nemo tamen erit, qui etiam illud
 ad rem iudicet pertinere, quæ nomina illis Hesiodus
 imposuerit, cur Æglen maximam natu appellauerit,
 mediam Buphrosynen, tertiam Thalian. Horum nomi-
 num interpretationem, & prout cuique visum est, dese-
 ctit, & ad rationem aliquam conatur perducere: cum
 Hesiodus puellis suis, quod voluit, nomen imposuerit. I-
 taque Homerus vni mutauit, Pasithean appellauit, & in
 matrimonium produxit, vt scias illas Vestales non esse.
 Inueniam alium Poëtam, ad quem præcingantur, & spif-
 sis auro Phrygianis prodeant. Ergo & Mercurius vna
 stat, non quia beneficia oratio commendat, sed quia pi-
 stori ita visum est. Chrysis quoque, penes quem sub-
 tile illud acumen est, & in imam penetrans veritatem, qui
 rei agendæ causa loquitur, & verbis non vltra, quam ad
 intellectum satis est, vitur, non librum suum his ine-
 ptis replet, ita vt de ratione dandi, accipiendi, reddendi-
 que beneficij pauca admodum dicat. Nec his fabulas, sed
 hæc fabulis inserit. Nam præter ista quæ Hecaton scri-

bit, treis Chryſippus Gratiâs ait Iouis & Eurynomes filias eſſe. Etate autem minores quam Horas, ſed meliſcula facie, & ideo Veneri datas comites. Matris quoque nomen ad rem iudicari pertinere. Eurynomen enim dictam, quia latè parentis patrimoniſi ſit, beneficia diuidere: tanquam matri poſt filias ſoleat nomen imponi, aut poetæ vera nomina reddant. Quemadmodum nomen clatori memoriæ loco audacia eſt: & cuiſcumque nomen non poteſt reddere, imponit: ita poetæ non putant ad rem pertinere, verum dicere, ſed aut neceſſitate coacti, aut decore corrupti, id quemque vocari iubent, quod bellè facit ad verſum Nec illis ſcandi eſt, ſi aliud quid ia cenſum detulerunt. Proximus enim poetæ ſuum illas ferre nomen iubet. Hoc vt ſcias ita eſſe, ecce Thalia, de qua cum maximè agitur, apud Heſiodum Charis eſt, apud Homerum verò Muſa.

C A P. IV. SED ne faciam, quod reprehendo, omnia iſta, quæ ita extra rem ſunt, vt nec circa rem quidem ſint, relinquam. Tu modo nos tuere, vt quis mihi obiecerit, quod Chryſippum in ordinem coegerint: magnum me hercule virum, ſed tamen Græcum, cuius acumen nimis tenue retunditur, & in ſe ſæpe replicatur. etiam cum agere aliquid videtur, pungit, non perforat. Hoc verò quod acumen eſt? De beneficiis dicendum eſt, & ordinanda res, quæ maximè ſocietatem humanam alligat. Danda lex vitæ, ne ſub ſpecie benignitatis inconſulta facilitas placeat. Ne liberalitatem, quam non deeſſe oportet, nec ſuperſtiterè, hæc ipſa obſeruatione reſtringat, dum temperat. Docendi ſunt libenter accipere, libenter reddere, & magnum ipſis certamen proponere: eos quibus obligati ſunt re, animo non tantum æquare, ſed vincere. Quia qui referre gratiam debet, numquam conſequitur, niſi præceſſit. Hi docendi ſunt nihil imputare: illi plus debere. Ad hanc honeſtiſſimam contentionem, beneficiis beneficia vinceadi, ſic nos adhortatur Chryſippus, vt dicat verendum eſſe, ne quia Charites Iouis filia ſunt, parum ſe grate gerere, ſacrilegium ſit, & tam bellis puellis fiat iniuria. Tu me aliquid verum doce, per quæ beneficentior, gratioꝛque aduerſus bene merentes ſiam, per quæ obligantium, obligatorum.

rorumque animi certent, ut qui præstiterint, obliuiscantur, pertinax sit memoria debentium. Iste verò ineptiæ poetis relinquuntur: quibus aures oblectare propositum est, & dulcem fabulam nectere. At qui ingenia sanare, & fidem in rebus humanis retinere, memoriam officiorum ingerere animis volunt, serio loquantur, & magnis viribus agant: nisi forte existimas leui ac fabuloso sermone, & anilibus argumentis prohiberi posse rem perniciosissimam, beneficiorum nouas tabulas.

CAP. V. SED quemadmodum superuacua transcurram, ita exponam necesse est, hoc primum, quid accepto beneficio debeamus. Debere enim dicit se alius pecuniam quam accepit, alius consulatum, alius sacerdotium, alius prouinciam. Ista autem sunt meritorum signa, non merita. Non potest beneficium manu tangi: animo cernitur. Multum interest inter materiam beneficij, & beneficium. Itaque nec aurum, nec argentum, nec quicquam eorum quæ à proximis accipiuntur, beneficium est, sed ipsa tribuentis voluntas. Imperiti autem id, quod oculis incurrit, & quod traditur possideturque, solum notant: contra, illud quod in te carum atque pretiosum est, parui pendunt. Hæc quæ tenemus, quæ aspiciamus, in quibus cupiditas nostra hæret, caduca sunt. Auferre ea nobis, & fortuna, & iniuria potest. Beneficium vero, etiam amisso eo quod datum est, durat. Est enim rectè factum, quod irritum nulla vis efficit. Amicum à piratis redemi: hunc alius hostis excepit, & in carcerem condidit: non beneficium, sed usum beneficij mei sustulit. Ex naufragio raptos, vel ex incendio, liberos reddidi. Hos vel morbus, vel aliqua fortuita iniuria eripuit. Manet etiam sine illis, quod in illos datum est. Omnia itaque, quæ falsum beneficij nomen usurpant, ministeria sunt, per quæ se voluntas amica explicat. Hoc quoque in aliis rebus euenit, ut aliubi sit species rei, aliubi ipsa res. Imperator aliquem torquibus, murali, & ciuica donat. Quid habet per se corona pretiosum? quid prætexta? quid fasces? quid tribunal & currus? Nihil horum honor est, sed honoris insigne. Sic non est beneficium id, quod sub oculos

venit, sed beneficij vestigium & nota.

CAP. VI. Quid est ergo beneficium? Benevola affectio tribuens gaudium, cupiensque tribuendo: in id quod facit, prona, & iponte sua parata. Itaque non quid fiat, aut quid detur refert, sed quæ mente. Quia beneficium non in eo, quod fit aut datur, consistit, sed in ipso dantis aur facientis animo. Magnum autem esse inter ista discrimen, vel ex hoc intelligas licet, quod beneficium utique bonum est. Id autem quod fit aut datur, nec bonum nec malum est. Animus est, qui parva extollit, sordida illustrat, magna & in precio habita dehonestat. Ipsa quæ appetuntur, neutram naturam habent, nec boni nec mali. Id refert, quo illa rector animus impellat, à quo forma datur rebus. Non est ergo beneficium ipsum quod numeratur, aut traditur. Sicut nec in victimis quidem, licet optimæ sint, auroque præfulgeant, deorum est bonos, sed pia ac recta voluntate venerantium. Itaque boni etiam farre ac sicilla religiosi sunt: mali rursus, non effugiunt impietatem, quamvis aras sanguine multo circumtauerint.

CAP. VII. Si beneficia in rebus, non in ipsa beneficiendi voluntate, consisterent, eo maiora essent, quo maiora sunt, quæ accipimus. Id autem falsum est. Nonnunquam enim magis nos obligat, qui dedit parva magnifice: qui regum æquavit opes animo: qui exiguum tribuit, sed libenter: qui paupertatis suæ oblitus est, dum meam respicit: qui non voluntatem tantum iuvandi habuit, sed cupiditatem: qui accipere se putavit beneficium, cum daret: qui dedit tanquam non recepturus, recepit tanquam non dedisset: qui occasionem, qua prodesset, & occupavit & quæsiuit. Contra, ingrata sunt (vix dixi) licet re ac specie magna videantur, quæ danti aut extorquentur aut exactant. Multoque gratius venit, quod facili, quam quod plena manu datur. Exiguum est quod in me contulit, sed amplius non potuit. At id quod dedit, magnum est: sed dubitavit, sed distulit, sed cum daret, genuit, sed superbe dedit, sed circumtulit, & placere ei, cui præstabat, noluit, ambitioni dedit, non mihi.

CAP. VIII. SOCRATI cum multa multi pro suis quis.

quique facultatibus offerrent. *Æschines* pauper auditor. Nihil, inquit, dignum te quod dare tibi possim, inuenio; & hoc modo pauperem me esse sentio. Itaque dono tibi quod vnum habeo, Me ipsum. Hoc munus rogo qualecunque est, boni consulas; cogitæque alios cum multum tibi darent, plus sibi reliquisse. Cui *Socrates*: Quid tibi tu, inquit, mihi magnum munus dederis, nisi forte paruo te æstimas? Habebo taque coræ, vt te meliorem tibi reddam quam accepi. Vicit *Æschines* hoc munere *Alcibiadis* patrem diuitis animum, & omnium iuuenum opulentorum munificentiam.

CAP. IX. VIDES quomodo animus inueniat liberalitatis materiam, etiam inter angustias paupertatis. Videtur mihi dixisse: Nihil egisti fortuna, quod me pauperem esse voluisti. Expediam nihilominus dignum huic viro munus: & quia de tuo non possum: de meo dabo. Neque est quod existimes illum vilem sibi fuisse, qui pretium se sibi fecit. Ingeniosus adolescens inuenit quemadmodum *Socratem* sibi daret. Non quanti quæque sit, sed à quali dentur, perspicendum. *Callidus* non difficilem aditum præbet immodica cupientibus: spesque improbas, nihil re adiuturus, verbis fouet. At eius peior est opinio, qui lingua asper, vultu grauis, cum inuidia fortunam suam explicauit. Colunt enim, detestanturque felicem: & si potuerint, eadem facturi, odere facientem. Coniugibus alienis nec clam, sed aperte quidam ludibrio habitis, suas aliis permisere. *Rusticus*, inhumanus, ac maleuolus, & inter matronas abominandæ conditionis est, si quis coniugem in sella prostare vetuit, & vulgo admissis inspectoribus vehi vndique perspicuam. Si quis nulla se amica fecit insignem, nec alienæ vxori æmulum præstat, hunc matronæ humilem, & sordidæ libidinis, & ancillariolum vocant. Hinc decentissimum sponsaliorum genus est adulterium, & in consensu vidui cælibatus, nemo vxorem duxit nisi qui abduxit. Nihil pensi habere, pauperatam alienam contemnere, suam timere, nullum aliud vereri malum: non parcere iniuriis, perturbare imbecilliores, vt ac metu premere. Nam prouincias spoliari, & nummatiam tribunal, audita vtrunque licitatione alteri addici, non potest quando quæ emerit, vendere, gentium ius est.

CAP. X. SED longius nos impetus euehit, prouocante materia. Itaq; sic finiamus, ne in nostro saeculo culpa substat. Hoc maiores nostri questi sunt, hoc nos querimus, hoc posteri nostri querentur, euersos esse mores, regnare nequitiam, in deterius res humanas & in omne nefas labi. At ista stant loco eodem, stabuntque, paululum duntaxat vltro aut citro mota: vt fluctus quos ætus antecedens longius extulit, recedens interiore litorum vestigio tenuit. Nunc in adulteria magis, quam in alia peccabitur, abrumpetque franos pudicitia: nunc conuiuiorum vigebit furor, & scedissimum patrimoniorum exitium culina: nunc cultus coporum nimius & formæ cura, corpore præ se ferens animi deformitatem: nunc in petulantiam & audaciam erumpet male dispensata libertas: nunc in crudelitate priuatâ ac publicâ ibitur, bellorumque ciuiliu insaniam, qua omne sanctum ac sacrum profanetur. Habebitur aliquando ebrietati honor, & plurimum meri cepisse virtus erit. Non stant vno loco vitia: sed mobilia & inter se dissentientia tumultuantur, pellunt inuicem, fuganturque. Ceterum idem semper de nobis pronuntiare debemus, malos esse nos, malos fuisse, inuitus adiiciam, & futuros esse. Erunt homicidæ, tyranni, fures, adulteri, raptores, sacrilegi, proditores: infra ista omnia ingratus est, nisi quod omnia ista ab ingrato animo sunt, sine quo vix vllum magnum facinus accreuit. Hoc tu caue tanquam maximum crimen, ne admittas: ignosce tanquam leuissimo, si admissum est. Hæc est enim iniuriæ summa. Beneficium perdidisti. Saluum est tibi ex illo, quod est optimum. Dedisti. Quæmodum autem curandum, vt in eos potissimum beneficia conferamus, qui grate responsuri erunt: ita quædam, etiam de illis male sperabitur, faciemus, tribuemusque, non solum si iudicabimus ingratos fore, sed si sciemus fuisse. Tanquam si filios alicui restituere poterò, magno periculo liberatos, sine vllò meo incommodo, non dubitabo. Dignum, etiam impendio sanguinis mei tuebor, & in partem discriminis veniam. Indignum, si eripere latronibus poterò, clamore sublato, salutarem vocem homini non pigebit emittere.

CAP. XI. SEQUITUR vt dicam⁹ quæ beneficia dâda sint, & quæ admodum primo deus necessaria, deinde vtilia, deinde iucunda, vt in mensura. Incipiendum est autem à necessariis.

Ali-

Aliter enim ad animū peruenit, quod vitā continet: aliter, quod exornat, aut instruit. Potest in eo aliquis fastidiosus esse æstimator, quo facile cariturus est, de quo dicere licet: Non desideo: meo contentus sum, interim non reddere tantumlibet quod acceperis, sed abicere. Ex his quæ necessaria sunt, quædam primū obtinent locum, sine quibus non possumus viuere: quædam secundū, sine quibus non debemus: quædam tertium, sine quibus nolumus. Prima huius notæ sunt, hostiū manibus eripi, & tyrannicæ iræ & proscriptiōi & aliis periculis, quæ varia & incerta humanā vitam obsident. Quicquid horum discusserimus, quō sanius ac terribilius erit, hoc maiore inuicemus gratiā. Subit enim cogitatio, quāvis sint liberati malis: & lenocinium est muneri antecedens metus. Nec tamen ideo debemus tardius quæquam seruare quam possumus: ut muneri nostro timor imponat pondus. Proxima ab his sunt, sine quibus possumus quidem viuere, sed ut mors potior sit: tãquam libertas & pudicitia, & mens bona. Post hæc habebimus coniunctione, ac sanguine, vsuque, & consuetudine longa, cara: ut liberos, coniuges, penates, ceteraque, quæ vsque eo animus sibi applicuit, ut ab illis quam à vita diuelli grauius existimet. Subsequuntur utilia, quorū varia & lata materia est. Hic erit pecunia non superfluens, sed ad sanum modum habendi parata. Hic erit honor & processus ad altiora tendentium. Nec enim utilius quicquā est, quam sibi utilē fieri. Iam cetera ex abundantia veniunt, delicatos factura. In his videamus, ut opportunitate grata sint, ut nō vulgaria, quæque aut pauci habuerint, aut pauci intra hanc ætatē habēt, aut quæ etiā si natura preciosa non sunt, tēpore aut loco fiant. Videamus quid oblatum maxime voluptati futurum sit, quid frequenter occursum habenti, ut toriens nobiscum quotiens cum illo sit. Vtique cauebimus, ne munera superuacua mittamus: ut fœminæ aut seni arma venatoria, aut rustico libros, aut studiis ac literis dedito reria. Æquē ex contrario circumspiciemus, ne dum grata mittere volumus, suum quicquid morbum exprobratura mittamus, sicut ebriosi vina, & valetudinario medicamenta. Maledictum enim incipit esse, non munus, in quo vitium accipietis agnosciur.

CAP. XII. Si arbitrium dandi penes nos est, præcipue māsura queremus, ut quā minime mortale munus sit. Pau-

ci enim sunt tam grati, ut quod acceperint, etiam si non vident, cogitent. Ingratis quoque memoria cum ipso munere incurrit: ubi ante oculos est, & obliuisci sui non finit, sed auctorem suum ingerit & inculcat. Eo quidem magis duratura quæramus, quia nunquam admonere debemus. Ipsa res euanescentem memoriam excitet. Libentius donabo argentum factum, quam signatum: libentius status quam vestem, & quod vsus breuis deterat. Apud paucos post rem manet gratia. Plures sunt apud quos non diutius in animo sunt donata, quam in vsu. Ergo si fieri potest consumi munus meum nolo. Extet, hæreat amico meo & conuiuat. Nemo tam stultus est, ut monendus sit, ne cui gladiatores aut venationem iam munere edito mitat, & vestimenta æstiuâ brumâ, hiberna solstitio. Sit in beneficio sensus communis; tempus, locum, personas obseruet: quia momentis quædam grata & ingrata sunt. Quanto acceptius est, si id damus, quod quis non habet, quam cuius copia abundat? quod diu quærit, nec inuenit, quam quod ubique visurus est? Munera non tam pretiosa quam rara, & exquisita sint, quæ etiam apud diuitem sui locum faciunt sicut gregalia quoque poma, etiam post paucos dies itura in fastidium delectant, si prouenire maturius. Illa quoque non erunt sine honore, quæ aut nemo illis alius dedit; aut nos nulli alij.

CAP. XIII. ALEXANDRO Macedoni, cum victor Orientis, animos supra humana tolleret, Corinthij super legatos gratulati sunt, & ciuitate illum sua donauerunt. Cum risisset Alexander hoc officij genus, vnus ex legatis. Nulli, inquit, ciuitatem vnquam dedimus alij quam tibi & Herculi. Libens accepit delatum honorem, & legatos inuitatione aliaque humanitate profecutus cogitauit, non qui sibi ciuitatem darent sed qui dedissent. Et homo gloriæ deditus, cuius nec naturam, nec modum nouerat, Herculis Liberique vestigia sequens, ac ne ibi quidē resistens, ubi illi desererat, ad socij honoris sui respexit à dantibus; tanquã cœlũ quod mente vanissima complectebatur, teneret: quia Herculi æquabatur. Quid enim simile habebat vrsanus adolescens, cui pro virtute erat felix temeritas? Hercules nihil sibi viciorum terrarum transiuit, non concupiscendo, sed vindicãdo. Quid vinceret malorum hostis, bonorum vindex, terrarum marisq; pacator? At hic à puericia latro gentiumque vasta-

torrētā hostiū pernicies quā amicorū, qui summū bonū duceret, terrori esse cunctis mortalibus, oblitus nō ferocissima scētū, sed ignauissima quoq; animalia timeri, ob virus malū.

CAP. XIV. AD propositū nunc reuertamur. Beneficium quibuslibet datur, nulli gratū est. Nemo se stabularij aut cauponis hospitem iudicat, nec conuiuiam dantis epulum, vbi dici potest: Quid enim in me contulit? Nempe hoc quod in illum, & vix bene notum sibi, & in illum etiam mimicum, ac turpissimam hominem. Nanquid enim me dignum iudicauit? Morbo suo maorem gessit. Quod vobis gratum esse, ratum effice. Quis patitur sibi imputari vulgaria? Nemo hæc ita interpretetur, tanquam reducam liberalitatem, & frænis arctioribus reprimam. Illa verò quantum libet, exeat: sed eat, non erret. Licet illa largiri, vt vnusquisque etiam si cum multis accepit, in populo se esse non putet. Nemo non habeat aliquam familiarem notam, per quam speret se propius admissum. Dicat, Accepi idem quod ille, sed vltro. Accepi quod ille: sed ego intra breuē tempus, cum ille diu meruisset. Sunt quid idem habeant: non eisdem verbis datum, non eadem comitate tribuentis. Ille accepit cum rogasset: ego, cum rogaret. Ille accepit: sed facile redditurus, sed cuius senectus & liberorum orbitas magna promittebar. Mihi plus dedit, quamuis idem dederit: quia sine spe recipiendi dedit. Quemadmodum meretrix ita inter multos se diuidit, vt nemo non aliquod signum familiaris animi ferat: ita qui beneficia sua amabilia vult esse, excogitet quomodo & multi obligentur, & tamen singuli habeant aliquid, quo se ceteris præferant. Ego verò beneficiis non obiciam moras: quo plura maioraque fuerint, plus afferent laudis, Adsit tamen iudicium. Neque enim cordi esse eniquam possunt, forte ac temere data. Quare si quis existimat nos cum ista præcipimus, benignitatis fines introitus referre, & illi minus laxam limitem aperire, ac perperam mōitiones nostras exaudiat, quam enim virtutem magis veneramus? cui magis stimulos addimus? quibus verò tam conuenit hæc adhortatio, quam nobis, societatem humani generis sciētiētib;.

CAP. XV. Quid ergo est: ū sit nulla honesta vis animi, etiam si a recta voluntate inceperit, nisi quam virtutē modus fecit, veto liberalitate neperari. Tunc iurari accepisse bene-

ficium, & supinis quidem manibus, ut illud ratio ad dignos
perducit, quod non coarbitet casus & consilij indigēs imperus
desert: quod ostentare libet & inscribere sibi. Beneficia tu
vocas quorū auctorem fateri pudet? At illa quanto gratiora
sunt, quantoq; in partē interiorem animi nunquam exitura
descendunt, cū delectant, cogitātem magis à quo, quā quid
acceperis? Crispus Passienus solebat dicere, quorundam se
iudicium malle quam beneficium: quorundam beneficium
malle, quā iudicium, & subiiciebat exempla Malo, aiebat,
D. Augustini iudicium: malo Claudij beneficium. Ego verò
nullius puro expetendum esse beneficium, cuius vile iudi-
cium est. Quid ergo? Non erat accipiendum à Claudio quod
dabatur? Erat: sed sicut à fortuna, quam scires statim posse
malam fieri. Quid ergo ista inter se mixta diuidimus? Non
est beneficium, cui deest pars optima, datum esse iudicio, a-
lioquin pecunia ingens, si non ratione, nec recta voluntate
donata est, non magis beneficium est, quā thesaurus.
Multa sunt autem, quæ oportet accipere, nec debere.

LIBER SECVNDVS.

CAPVT I.

INSPICIAMVS, Liberalis virorum optime, id quod ex
priori parte adhuc superest, quemadmodum dandum sit
beneficium; cuius rei expeditissimam videor monstraturus
viam sic demus, quomodo vellemus accipere. Ante omnia,
libenter, cito, sine vlla dubitatione. Ingratum est benefi-
cium, quod diu inter manus dantis hæsit, quod quis agrè
dimittere visus est; & sic dare, tanquam si sibi præripent.
Etiam si quid moræ interuenit, euitemus omnimodo, ne
deliberasse videamur. Proximus est neganti, qui dubitauit,
nullamque mereatur gratiam. Nam cū in beneficio iucun-
dissima sit tribuentis voluntas, qui nolentem se tribuisse,
ipsa cunctatione testatus est, non dedit, sed aduersus ducen-
tem, male tenuit. Multi autem sunt, quod liberales facit frō-
tis infirmitas. Gratissima sunt beneficia, parata, facilè oc-
curretia, vbi nulla mora fuit, nisi in accipientis verecundiā.
Primum est antecedere desiderij cuiusque: proximū sequi.
Illud melius occupare antequā rogemur: quia, cū homi-
ni probo, ad rogandum os concurrat, & suffundatur rubore,
qui hoc tormentū remittit, multiplicat munus suū. Non tu-
lit gratis, qui cū rogasset, accepit. Quonia quidem, vt maio-
ribus